

Giải pháp thúc đẩy xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam theo hướng bền vững

Nguyễn Văn Hùng

Khoa Marketing, Thương mại, Du lịch, Trường ĐH Kinh tế & Quản trị kinh doanh Thái Nguyên

Thời gian qua, hoạt động xuất khẩu theo mô hình tăng trưởng bền vững của Việt Nam đã ngày càng khẳng định vai trò trong đóng góp vào tăng trưởng kinh tế cũng như khai thác hiệu quả thành tựu của quá trình hội nhập kinh tế quốc tế. Năm 2021, mặc dù chịu ảnh hưởng từ đại dịch Covid-19, Việt Nam vẫn đạt kết quả ấn tượng. Tính cả năm 2021, trị giá hàng hóa xuất khẩu đạt 336,31 tỷ USD, tăng 19%, tương ứng tăng 53,68 tỷ USD. Mặc dù vậy, xuất khẩu của Việt Nam trong thời gian tới còn phụ thuộc vào triển vọng của kinh tế thế giới, khi không thể được dịch Covid-19 cùng hàng loạt giải pháp về thị trường xuất khẩu.

1. Mở đầu

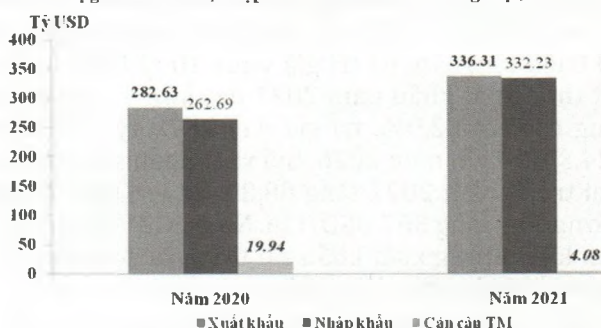
Bối cảnh kinh tế thế giới năm 2021 rất phức tạp, không thuận lợi cho thương mại quốc tế. Đây là năm thế giới chứng kiến những biến động nhanh, phức tạp, đa chiều và khó đoán định từ xung đột thương mại Mỹ-Trung, biến động về quan hệ kinh tế – chính trị giữa các nền kinh tế lớn và đặc biệt là ảnh hưởng tiêu cực của dịch Covid-19 đến mọi lĩnh vực kinh tế – xã hội. Các nền kinh tế lớn đối mặt với tình trạng suy thoái sâu, tồi tệ nhất trong nhiều thập kỷ qua.

Diễn biến phức tạp của đại dịch Covid-19 đã gây ra nhưng ảnh hưởng tiêu cực đến hoạt động kinh tế, trong đó xuất, nhập khẩu hàng hóa bị ảnh hưởng khá nghiêm trọng. Những biến động, khó khăn đó đã khiến các nước có xu hướng sử dụng sản phẩm nội địa thay cho sản phẩm nhập khẩu khi thực hiện biện pháp đóng cửa biên giới để phòng chống dịch bệnh. Do đó nhiều nước đã sử dụng các biện pháp bảo hộ thương mại, các rào cản kỹ thuật để tăng cường bảo hộ sản phẩm nội địa, đặc biệt là các mặt hàng nông sản, thủy sản.

Tuy nhiên, với sự điều hành khéo léo, tinh táo và rất kiên quyết của Chính phủ với mục tiêu “vừa phòng chống dịch bệnh, vừa phát triển kinh tế – xã hội”, hoạt động xuất, nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam đã đứng vững trong sự đứt gãy thương mại quốc tế trên toàn cầu, giữ được đà tăng trưởng và tạo lực kéo quan trọng cho cả nền kinh tế. Trong bối cảnh kinh tế thế giới có nhiều rủi ro, bất ổn, thương mại toàn cầu giảm sút, xuất khẩu của các nước trong khu vực đều giảm so với năm trước, Việt Nam vẫn duy trì được tốc độ tăng trưởng xuất khẩu cao năm 2021. Cán cân thương mại hàng hóa năm 2021 của cả nước thặng dư 4,08 tỷ USD.

Năm 2021 là một năm đầy khó khăn với ảnh hưởng nặng nề của dịch Covid-19, nhưng thành tích xuất siêu tiếp tục được giữ vững. Tuy rằng mức xuất

Hình 1: Trị giá xuất khẩu, nhập khẩu và cán cân thương mại, 2020- 2021

(Nguồn: Tổng cục Hải quan)

siêu năm 2021 có ảnh hưởng khá lớn bởi sự suy giảm của kim ngạch nhập khẩu, nhưng trong bối cảnh khó khăn do dịch bệnh diễn biến phức tạp, xuất khẩu vẫn là điểm sáng và là tiền đề quan trọng để nền kinh tế vững bước vào năm 2022.

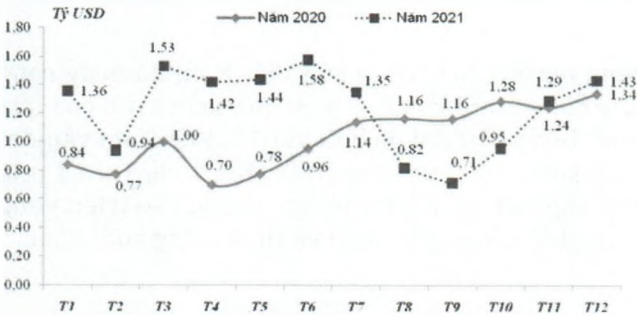
2. Tình hình xuất khẩu các mặt hàng chủ yếu của Việt Nam năm 2021

Theo số liệu thống kê của Tổng cục Hải quan, trong năm 2021 tổng trị giá xuất khẩu đạt 336,31 tỷ USD, tăng 19%, tương ứng tăng 53,68 tỷ USD so với cùng kỳ năm trước. Trong đó: máy móc thiết bị, dụng cụ, phụ tùng khác tăng 11,2 tỷ USD, tương ứng tăng 41%; sắt thép các loại tăng 6,54 tỷ USD, tương ứng tăng 124,3%; điện thoại các loại & linh kiện tăng 6,35 tỷ USD, tương ứng 12,4%; máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện tăng 6,25 tỷ USD, tương ứng tăng 14%...

Năm 2021, cả nước đã xuất khẩu 32,75 tỷ USD hàng dệt may (xấp xỉ với mức xuất khẩu cao nhất 32,8 tỷ USD vào năm 2019), tăng 9,9% tương ứng tăng 2,94 tỷ USD so với năm trước. Trong đó, trị giá xuất khẩu nhóm hàng dệt may sang thị trường Hoa Kỳ đạt 16,1 tỷ USD, tăng 15%; sang EU đạt 3,9 tỷ USD, tăng 6,1%; Nhật Bản đạt 3,24 tỷ USD, giảm 8,2%.

Trong năm 2021 trị giá xuất khẩu của nhóm hàng gỗ và các sản phẩm từ gỗ là 14,81 tỷ USD, tăng 19,7% tương ứng tăng 2,44 tỷ USD so với năm 2020. Trong số các nhóm hàng đạt trên 10 tỷ USD nếu so sánh với năm 2019 thì đây là nhóm hàng có mức tăng khá tốt với 4,16 tỷ USD, tương ứng tăng 39%, trong khi một số nhóm khác lại giảm so với năm 2019.

Hình 2: Trị giá xuất khẩu gỗ và sản phẩm từ gỗ theo tháng, 2020 - 2021

Nguồn: Tổng cục Hải quan

Xuất khẩu sắt thép các loại lần đầu tiên vượt mốc 10 triệu tấn/năm và trị giá vượt 10 tỷ USD. Lượng sắt thép xuất khẩu năm 2021 đạt hơn 13 triệu tấn, tăng cao tới 32,9%; trị giá đạt 11,79 tỷ USD, tăng 124,3% so với năm 2020. Giá xuất khẩu sắt thép các loại trong năm 2021 tăng 68,8% so với năm trước, tương ứng tăng 367 USD/tấn. Năm 2021 là năm đầu tiên khối lượng xuất khẩu sắt thép các loại cao hơn so với khối lượng nhập khẩu.

Hình 3: Lượng xuất khẩu và nhập khẩu sắt thép giai đoạn 2011-2021

Nguồn: Tổng cục Hải quan

Xuất khẩu mặt hàng Điện thoại các loại và linh kiện năm 2021 đạt 57,54 tỷ USD, tăng 12,4% so với năm 2020. Trong đó xuất khẩu nhóm hàng này sang thị trường Trung Quốc đạt 15,18 tỷ USD, tăng 23%; sang thị trường Hoa Kỳ đạt trị giá 9,69 tỷ USD, tăng 10,3%; sang EU (27 nước) đạt 7,89 tỷ USD, giảm 9,1%... so với năm trước.

Xuất khẩu máy móc, thiết bị, dụng cụ và phụ tùng khác năm 2021 sang Hoa Kỳ đạt 17,82 tỷ USD, tăng mạnh 45,9%; sang EU (27) đạt 4,36 tỷ USD, tăng 47,2%; sang Trung Quốc đạt 2,88 tỷ USD, tăng 48,5%; sang Hàn Quốc đạt 2,57 tỷ USD, tăng 25,3%...

Trong năm 2021, xuất khẩu máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện sang Hoa Kỳ đạt 12,76 tỷ USD, tăng 22,9% so với năm trước; sang thị trường Trung Quốc đạt 11,1 tỷ USD, tăng nhẹ 0,1%; sang thị trường EU (27 nước) đạt 6,57 tỷ USD, tăng 6,1%...

Xuất khẩu thủy sản của Việt Nam cả năm 2021 đạt mức cao nhất từ trước tới nay, đạt mức 8,89 tỷ USD, tăng 5,6% so với năm 2020. Đây là kỷ lục mới trong xuất khẩu mặt hàng này của nước ta từ trước đến nay (trị giá xuất khẩu hàng thủy sản cao nhất trước đây được ghi nhận vào năm 2018 đạt 8,78 tỷ USD). Trong năm qua, Việt Nam chủ yếu xuất khẩu hàng thủy sản sang các thị trường: Hoa Kỳ đạt 2,05 tỷ USD, tăng 26,2%; EU đạt 1,39 tỷ USD, tăng 6,6%; Nhật Bản đạt 1,33 tỷ USD, giảm 7,4%; Trung Quốc đạt 978 triệu USD, giảm 17%...

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, hoạt động xuất khẩu của Việt Nam trong thời gian qua vẫn còn một số tồn tại cần được quan tâm, xem xét một cách kỹ lưỡng và đề xuất các giải pháp quản lý điều hành xuất nhập hẩu phù hợp. Một số khó khăn, tồn tại phải kể đến như: Các mặt hàng nông, thủy sản xuất khẩu còn gặp nhiều khó khăn trong tiếp cận những thị trường có yêu cầu cao về chất lượng và an toàn thực phẩm; Công nghiệp hỗ trợ còn chậm phát triển, chưa sản xuất được các sản phẩm đủ về chất lượng, quy mô để có thể tham gia được vào chuỗi cung ứng sản phẩm, linh kiện cho các doanh nghiệp xuất khẩu; Mặc dù Việt nam đã và đang rất tích cực, chủ động xử lý có hiệu quả các vấn đề trong tranh chấp thương mại, xử lý các biện pháp phòng vệ thương mại nhưng thương mại thế giới tiếp tục diễn biến phức tạp với xu hướng bảo hộ thương mại ngày càng tăng gây ra không ít khó khăn và thách thức đối với xuất khẩu của nước ta.

3. Giải pháp thúc đẩy xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam theo hướng bền vững

Thời gian tới, trên cơ sở những thành tựu đạt được, nhằm tiếp tục thúc đẩy hoạt động xuất nhập khẩu bền vững trong bối cảnh mới, cần xác định lại vị trí, vai trò của các thị trường trong xu hướng chuyển dịch mới gắn với từng mặt hàng. Cùng với đó, tính toán, xây dựng kịch bản khai thác, phát triển thị trường theo các nhóm ngành hàng có lợi thế, nhất là với các thị trường đã có Hiệp định Thương mại tự do (FTA). Trước mắt, để khai thác hiệu quả các FTA thế hệ mới trong bối cảnh xu thế bảo hộ gia tăng, xung đột thương mại đang diễn biến phức tạp, các cơ quan quản lý nhà nước và cộng đồng doanh nghiệp cần tiếp tục triển khai thực hiện các giải pháp cụ thể trên cơ sở một số định hướng sau:

Thứ nhất, tiếp tục mở rộng thị trường xuất khẩu, giúp doanh nghiệp Việt Nam nâng cao năng lực sản xuất xuất khẩu và cạnh tranh, tham gia sâu vào chuỗi giá trị khu vực. Đồng thời, tạo cơ hội để doanh nghiệp Việt Nam cọ xát hơn với thế giới, có điều kiện để phát triển hoạt động sản xuất, kinh doanh, khẳng định vị thế trên trường quốc tế.

Thứ hai, tiếp tục chuyển dịch cơ cấu sản phẩm xuất khẩu theo hướng nâng cao tỷ trọng sản phẩm

có giá trị gia tăng cao, giảm hàm lượng xuất khẩu thô, tăng xuất khẩu sản phẩm chế biến, sản phẩm công nghiệp.

Thứ ba, triển khai áp dụng quy trình sản xuất theo tiêu chuẩn quốc tế đối với các sản phẩm xuất khẩu.

Thứ tư, nâng cao hiệu quả và đổi mới phương thức xúc tiến thương mại, tập trung vào các hàng hóa có lợi thế xuất khẩu, các thị trường tiềm năng và thị trường ngách để mở ra các thị trường mới, đa dạng hóa thị trường xuất khẩu. Bên cạnh đó, khuyến khích, hỗ trợ doanh nghiệp xây dựng sản phẩm xuất khẩu đạt thương hiệu quốc gia và xây dựng thương hiệu doanh nghiệp.

Thứ năm, tăng cường công tác theo dõi, nghiên cứu diễn biến chính sách và phân tích tác động tới sản xuất, xuất khẩu của Việt Nam để có sự điều chỉnh, ứng phó thích hợp. Đồng thời, đẩy mạnh công tác cảnh báo sớm để có biện pháp cần thiết, hạn chế thiệt hại từ các vụ kiện phòng vệ thương mại.

Cuối cùng, tạo lập một chuỗi liên kết giữa các doanh nghiệp xuất khẩu, bắt đầu từ các doanh nghiệp cung cấp các yếu tố đầu vào cho sản xuất đến các doanh nghiệp thương mại tiêu thụ sản phẩm, giúp doanh nghiệp chủ động hơn trong hoạt động xuất khẩu./.

Tình hình kinh tế Việt Nam...

Tiếp theo trang 29

góp phần ổn định kinh tế vĩ mô, tạo điều kiện cho Chính phủ thực hiện nhiều chính sách tài chính, tài khóa trong hỗ trợ người dân, doanh nghiệp và cả nền kinh tế.

Các tổ chức tài chính nước ngoài đã đưa ra dự báo khá lạc quan về triển vọng kinh tế Việt Nam trong năm 2022. Tốc độ tăng trưởng GDP của Việt Nam trong năm 2022 được dự báo sẽ ở mức 6,5-6,7%, nhờ tỷ lệ bao phủ rộng của vaccine phòng COVID-19 và các chính sách phục hồi kinh tế.

3. Nhiệm vụ và giải pháp chủ yếu cho Việt Nam trong năm 2022

Chính phủ Việt Nam đã đề ra các nhiệm vụ và giải pháp chủ yếu sau: Tập trung thực hiện linh hoạt, hiệu quả mục tiêu vừa phòng, chống dịch COVID-19, vừa phục hồi, phát triển kinh tế - xã hội: Tập trung ưu tiên triển khai đồng bộ, hiệu quả Chương trình phòng, chống dịch COVID-19 và Chương trình phục hồi và phát triển kinh tế - xã hội, thực sự thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát hiệu quả dịch bệnh, coi đây là nhiệm vụ quan trọng, cấp bách của các cấp,

Tài liệu tham khảo

Ban Chỉ đạo 35 Bộ Công Thương (2020), Phát triển xuất khẩu theo mô hình tăng trưởng bền vững và hợp lý, góp phần thúc đẩy quá trình tái cơ cấu, đổi mới mô hình tăng trưởng và nâng cao năng lực cạnh tranh của nền kinh tế.

Bộ Công thương (2021), Báo cáo Xuất nhập khẩu Việt Nam 2020, Nhà xuất bản Công thương.

Vũ Thị Giang (2021), Tác động của đại dịch covid-19 đến tình hình xuất nhập khẩu của Việt Nam, Tạp chí Công thương.

Nguyễn Quang Thuận (2020), Tác động của đại dịch covid-19 và một số giải pháp chính sách cho Việt Nam trong giai đoạn tới. Tạp chí Cộng sản.

Tổng cục Hải quan, Tình hình xuất khẩu, nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam tháng 12 và 12 tháng/2021, <https://tongcuc.customs.gov.vn>.

Đỗ Ngọc Trâm (2021). Tận dụng FTA để tạo bút phá cho xuất khẩu năm 2021. Tạp chí Con số và Sự kiện.

các ngành ngay từ đầu năm 2022; phấn đấu tăng trưởng GDP đạt 6 - 6,5%, GDP bình quân đầu người đạt 3.900 USD; tiếp tục giữ vững ổn định kinh tế vĩ mô, kiểm soát tốc độ tăng chỉ số giá tiêu dùng (CPI) bình quân khoảng 4%, bảo đảm các cân đối lớn của nền kinh tế.

Tóm lại, trước ảnh hưởng nghiêm trọng của đại dịch Covid-19 trên phạm vi toàn cầu, kinh tế xã hội Việt Nam gặp không ít khó khăn và thách thức. Tuy nhiên với sự chỉ đạo của Đảng, Nhà nước và sự nỗ lực của các thành phần kinh tế, năm 2022 dự báo sẽ có nhiều tín hiệu tích cực và hy vọng Việt Nam sẽ sớm có được những bước phát triển mới./.

Tài liệu tham khảo

Tổng cục Thống kê, Các động lực tăng trưởng kinh tế Việt Nam năm 2021.

Tổng cục Thống kê, báo cáo tình hình kinh tế - xã hội quý IV và năm 2021.

Thùy Linh (2022), Cơ hội phục hồi nền kinh tế Việt Nam trong năm 2022, <https://baohinhphu.vn/>